

Sygn. akt I CSK 2852/22

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Kowalski

w sprawie z powództwa A. W., M. K.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 października 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 29 października 2021 r., sygn. akt I ACa 161/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz A. W. i M. K. kwoty po 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 29 października 2021 r. w sprawie z powództwa A. W. i M. K. (uprzednio W.) przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W. o zapłatę i ustalenie należy podnieść, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, o przede wszystkim publicznoprawnym celu (postanowienia SN: z 7 października 2020 r., II CSK 670/19; z 24 lutego 2016 r., V CSK 488/15). Sąd Najwyższy jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie

jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie. Rolą skargi kasacyjnej nie jest korygowanie wszelkich orzeczeń sądowych zawierających uchybienia, lecz ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i prawa pozytywnego.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący przytoczył przesłankę z art. 398⁹ § 1 punkt 1 i 2 k.p.c., tj. istnienie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebę wykładni przepisów prawa.

Przedstawienie okoliczności, uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, polega na sformułowaniu samego zagadnienia oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także, na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 maja 2006 r., V CSK 75/06). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruuujących to zagadnienie (por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego z 10 marca 2010 r., II UK 363/09 i z 12 marca 2010 r., II UK 400/09).

Skarżący Bank wskazał, że zagadnienia prawne sprowadzają się do potrzeby wypowiedzi, czy wykonanie przez bank obowiązku informacyjnego względem konsumenta (o ryzykach związanych z zawarciem umowy o kredyt indeksowany/denominowany do waluty obcej) w sposób zgodny z wiążącą bank na

dzień zawarcia umowy z konsumentem rekomendacją Komisji Nadzoru Finansowego (tj. Rekomendacją S (2006)) w zakresie przekazywania klientom jednoznacznych, zrozumiałych i czytelnych informacji, uzasadnia przyjęcie, że konsument nie został w sposób odpowiedni poinformowany o tych ryzykach, a co miałyby uniemożliwić podjęcie racjonalnej decyzji odnośnie zawarcia umowy, w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie wiąże konsumenta, czy możliwe jest przyjęcie, że w miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa o charakterze dyspozytywnym, a przy tym, czy musi to być przepis „wyraźnie przewidziany” do zastosowania w tego typu sytuacji, czy może to być przepis dyspozytywny o ogólnym charakterze - a nadto czy Sąd nie ma możliwości stosowania tego typu norm dyspozytywnych w ogóle, z uwagi na wymóg osiągnięcia odpowiedniego efektu odstrasżającego przedsiębiorcę, czy w sytuacji stwierdzenia abuzywności postanowień umowy kredytu indeksowanego odnoszących się do sposobu określania kursu waluty obcej (tj. elementu mechanizmu indeksacji), umowa może obowiązywać w pozostałym zakresie oraz czy umowa kredytu ma charakter umowy wzajemnej.

W istocie zagadnienia prawne wskazane przez skarżącego są pytaniami o trafność stanowiska Sądu Apelacyjnego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem w sprawie i polemiką ze stanowiskiem sądu, związaną z zastosowaniem konkretnych przepisów prawa, nie zaś problemem związanym z istotnością zagadnienia prawnego. Zostały one odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej sprawie, a skarżący nie wykazał ich bardziej ogólnego znaczenia.

Odnosząc się do pierwszego z zagadnień, w orzecznictwie ugruntowany jest już pogląd wskazujący na konieczność rzetelnej informacji konsumenta. Art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że wymóg wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem oznacza, że w wypadku umów kredytowych instytucje finansowe muszą zapewnić kredytobiorcom informacje wystarczające do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. W tym względzie wymóg ów

oznacza, że warunek dotyczący spłaty kredytu w tej samej walucie obcej co waluta, w której kredyt został zaciągnięty, musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości wzrostu lub spadku wartości waluty obcej, w której kredyt został zaciągnięty, ale również oszacować - potencjalnie istotne - konsekwencje ekonomiczne takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych. Do sądu krajowego należy dokonanie niezbędnych ustaleń w tym zakresie (zob wyrok TSUE z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. rzeciwko Banca Românească SA,, ZOTSiS 2017, nr 9, poz. I-703, wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18).

Rozstrzygnięcie istotnego zagadnienia prawnego nie może przy tym sprowadzać się do odpowiedzi na zarzuty skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia. Tymczasem skarżący sformułował pytanie pierwsze w sposób kazuistyczny co sprawia, że nie ma ono charakteru abstrakcyjnego i uniwersalnego i odzwierciedla jedynie zarzuty w stosunku do rozstrzygnięcia Sądu meriti.

Zagadnienie drugie i trzecie sformułowane przez skarżący Bank również były przedmiotem wypowiedzi judykatury. Przyjmuje się odnośnie do możliwości zastąpienia dotychczasowego postanowienia innym sposobem określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa o charakterze dyspozytywnym, że jeżeli eliminacja niedozwolonego postanowienia umownego doprowadzi do takiej deformacji regulacji umownej, że na podstawie pozostałej jej treści nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, to nie można przyjąć, iż strony pozostają związane pozostałą częścią umowy. Koresponduje to z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, który przewiduje, że nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (zob. np. postanowienie z 8 lipca 2022 r., I CSK 2912/22, wyroki SN z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22). W orzecznictwie istnieją również wypowiedzi odnośnie do braku możliwości

uzupełnienia postanowień umownych normami zawartymi w regulacjach (zob. np. wyroki SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; 19 maja 2022 r., II CSKP 797/22).

Odnosnie do charakteru umowy kredytu w orzecznictwie wskazano, że umowa kredytu indeksowanego (in casu przewidującego spread walutowy) mieści się w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowi jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 ustawy Prawo bankowe) – zob. wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18. Zasada swobody umów oznacza, że strony mogą ułożyć umowny stosunek prawny według swej woli, w sposób możliwe najlepiej realizujący ich interesy (art. 353¹ k.c.) i nie mają przy tym obowiązku podporządkowania konstrukcji zawieranej umowy schematowi ustalonym przez ustawodawcę w przepisach prawa dla konkretnego typu umowy (postanowienie SN z 14 grudnia 2018 r., I CSK 667/17). Bez względu na charakter umowy w orzecznictwie wykształciła się teoria dwóch kondykcji, zgodnie z którą samo spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia zwrotnego, przysługującego zubożonemu i nie ma potrzeby ustalania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło, gdyż samo spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę zubożenia po stronie powoda, a uzyskanie tego świadczenia przez pozwanego - przesłankę jego wzbogacenia (por. wyroki SN z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, i z 11 maja 2017 r., II CSK 541/16).

Powołanie się na przesłankę potrzeby wykładni przepisów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne kontrowersje, nie doczekał się jeszcze wykładni bądź też, jego niejednolita interpretacja prowadzi do wydawania przez sądy odmiennych rozstrzygnięć w sprawach o identycznym lub zbliżonym stanie faktycznym. Należy jednak przytoczyć przykłady takich orzeczeń i wykazać istniejące między nimi rozbieżności (postanowienia SN z 24 października 2012, I PK 144/12, z 13 czerwca 2008 roku, III CSK 104/08, z 28 marca 2007 roku, II CSK 84/07, z 12 grudnia 2008 roku, II PK 220/08). Skarżącego obarcza przy tym ciężar przedstawienia wyodrębnionej i pogłębionej argumentacji prawnej, wyszczególniającej dostrzegane przez stronę poważne wątpliwości interpretacyjne (postanowienia SN z dnia 8 lipca 2009 roku, I CSK 111/09, z dnia 12 grudnia 2008 roku, II PK 220/08).

Skarżący wskazał rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą orzekania, w szczególności art. 385¹ k.c. Regulacja ta doczekała się jednak wyczerpującej wykładni i nie budzi rozbieżności. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W art. 385¹ § 1 k.c. decydujące znaczenie przypisano - wzorem art. 3 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.UE.L z 1993 r. Nr 95, str. 29 z późn. zm.) - ocenie postanowienia w świetle kryterium dobrych obyczajów (w dyrektywie - wymagań dobrej wiary) oraz kryterium "rażącego", tzn. znaczącego naruszenia interesów konsumenta. Odwołuje się on zatem do zwrotów niedookreślonych (w tym klauzuli generalnej), które w procesie stosowania prawa pozostawiają sądowi stosunkowo daleko idącą swobodę interpretacyjną. "Dobre obyczaje" to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc działania potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania (wyrok SN z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19). Sankcją mającą zastosowanie w takim przypadku jest bezskuteczność ex lege niedozwolonego postanowienia umownego (uchwała Sądu Najwyższego z 15 września 2020 r., III CZP 87/19), zaś oceny, czy dane postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), należy dokonywać według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 OSNC 2019/1/2). Sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku

prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c. (uchwała SN z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22).

W tym stanie rzeczy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 265 z późn. zm.).